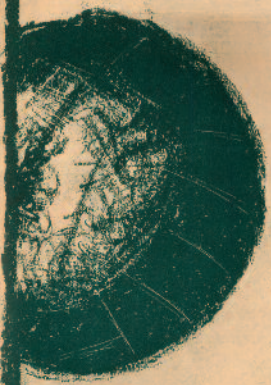

Manno Mihály
1920

KELLNER ÉS
MOHRLÜDER,
MŰINTÉZETEK,
BUDAPEST.

MOVE ^{Bp.} LUDOVIKA AKADÉMIA

BAJNOKI MÉRKŐZÉSE
A MARGITSZIGETI MAC. PÁLYÁN
MÁRCIUS HÓ 12-ÉN
½ ÓRAKOR

Helyárak: Páholyülés 30 kor. Tribünülés 15 kor. Kat. jegy/leg. állrészre/2k.
Jegyek kaphatók: MOVE. Podmaniczky-utca. 45 és a helyszínen.

A FUTBALLERŐSZAK HŐSKORA

A 19. század utolsó éveiben Magyarországon meghonosodó és gyors ütemben híveket szerző labdarúgást a kortársak meglehetősen erőszakosnak látták. A *Sport-Világ* publicistája 1897 elején így írt: „A football játék egyik rejtélye athletikai sportjainknak. [...] A laikus

azt valami jó matematikus tudná csak összeszámolni”.

A sportág (kis)polgári gyökereivel magyarázható, hogy a századforduló labdarúgó-mérkőzésein a játékosok ugyan keményen játszottak, de nem durván, így nem okoztak szándékosan sérülést ellenfelüknek, és arra sem volt példa, hogy a nézők beavatkozzanak a játékba. A növekvő népszerűséggel

1913/14-es bajnoki idényt: „A határutcai pályáról egy tekintélyes kódarab fogja a mérkőzés vezető bíróját emlékeztetni, hogy nem az otthoni csapat nyerte meg a mérkőzést, az újpesti pályán csak a bíró erélyes fellépése akadályozta meg a nagyobb botrány kitörését, a halomutcai pályán pedig a jobb csapat működését és érvényesülését tette lehetetlenné a közönség terrorja.”

SZEGEDI PÉTER

ERŐSZAK A LELÁTÓKON

A FUTBALL FÉKEZHETETLEN RÓZSA SÁNDORAI

Míg napjainkban a labdarúgás és erőszak kapcsolata szinte kizárólag az egyes szurkolói csoportok közötti összecsapásokra koncentrálódik, addig az 1945 előtti futballerőszak jóval változatosabb volt. Sok kritika érte a játékosokat, hogy „túl erélyesen” játszanak, s idővel a szurkolók is az erőszakos cselekmények egyre aktívabb résztvevőivé váltak: hol az ellenfél játékosait, hol a bírót támadták meg. Arra viszont nagyon ritkán volt példa, hogy a szurkolók összeverekedjenek egymással. Ez a korabeli futballerőszak maitól gyökeresen különböző szerepéből következik: az erőszak sohasem volt véletlenszerű, „önmagáért való” és ok nélküli, a közönség minden esetben valamilyen vélt vagy valós jogtalanságot torolt meg, erre pedig a legritkább esetben „szolgáltak rá” más klubok szurkolói.

világban még mindig el van terjedve az a nézet, hogy durva és veszedelmes valami.” A korabeli beszámolók szerint a futball ekkoriban valóban erőszakos sportnak számított. Ez részben a kezdő játékosok ügyetlenségével magyarázható, másrészt a kemény játék hoztá tartozott a kor futballjához. Így például első bajnokcsapatunk, a BTC taktikai repertoárjának kedvelt eleme volt a rempli, amit játékosuk, Klebersberg Géza visszaemlékezésében így definiált: „testtel-mellel bele, a labdát elvinni, az embert lefektetni”. Iszer Károlyról, a BTC egyik erősségéről jegyezték fel, hogy csapatának a bécsi Cricketers ellen játszott első nemzetközi mérkőzésén „goalt keveset rúgott, de hogy az angol Cricketers-játékosok közül hányat remplizett fel hatalmas erejével,

azonban a futball a külvárosok nem polgári „köreit” is meghódította, az 1910-es évekre a „kültelki pálya” széles körben ismert, rosszul csengő fogalomná vált. Beszédese, hogy a *Sport-hírlap* 1913 augusztusában *A kültelki pályák terrorja* cikkel köszöntötte az

Ebben a szezonban már egymást érték a botrányok, többször a rendőröknek kellett a rendbontásokba beavatkozniuk. Sosem látott jelenetek tarkították a mérkőzéseket, például 1913 novemberében a másodosztályú KAOE-BTK-találkozón „a BTK közön-

↳ Manno Miltiades bajnoki mérkőzésre invitáló plakátja, 1921 (balra)

Éljen a bíró! Vagy ne éljen? Karikatúra a *Sport-hírlapban*, 1926. január 4. (jobbra)

Szabálytalan akció. *Sporthírlap*, 1926. január 18.

sége égő rakétákat dobált a pályára, hogy a KAOE-t akadályozza a játékban". Sőt, már bírót is ért támadás, a TTC-

A Budapest–Berlin találkozó állóhelyi közönsége az Üllői úton, 1913

a szövetség elnöksége részletes figyelemztetést adott ki. Ezúttal is arra intették a játékosokat, hogy ne veszélyeztessék ellenfelük testi épségét, ugyanakkor az MLSZ a közönséget is figyelmeztette, hogy „magatartásával ne izgassa fel a játékosokat és ne biztassa őket egymás ellen, mert ezen viselkedésük esetleg súlyos következményekkel járhat arra az egyletre nézve, amelynek érdekeit szolgálni akarják”.

NORMASZEGÉS ÉS AZ ERŐSZAKKONTROLL HIÁNYA

ESC mérkőzésen a hazaiak harmadik gólja után egy néző beszaladt a pályára, s botjával fejbe verte a játékvezetőt.

A labdarúgó-szövetség egy évvel korábban már figyelmeztette a játékosokat, hogy szigorúbban fogják szankcionálni a szabálytalanságokat. 1913 novemberében – mivel „a viszonyok részben már annyira elfajultak, hogy veszéllyel fenyegetik eddig oly szép sikerrel dicsekedhető football-sportunk további fennmaradását és fejlődését” –

A háború alatt is folytak a bajnoki küzdelmek, s a híradások szerint csak ritkán történtek erőszakos esetek. 1918 decemberében viszont a *Sporthírlap* már így írt: „A fővárosban alig múlik el hét, hogy egyik-másik külfelki pályán a bírót ne vernék meg.” Herczog Ede bíró egy élvonalbeli mérkőzés után adott interjújában elmondta: „Megdöbbenéssel azt tapasztaltam, hogy csak úgy, mint az élet minden megnyilatkozásában, a footballban is, az erkölcsök teljesen meglazultak. Teljességgel megszűnt a bíró tekintélye, ítélkezéseit útszéli korcsmai hangon kritizálják a játékosok, nemkülönben a közönség is.”

Az elharapózó, egyre nagyobb méreteket öltő erőszakot több tényezővel magyarázhatjuk. Egyrészt a játék professzionalizációjával: a hivatalosan amatőr játékosok a tízes évek elejétől – a szabályokat megkerülve – kisebb-nagyobb juttatásokat kaptak. Az álamtársaság terjedésével a futballmérkőzéseknek már nemcsak szimbolikus, hanem az egzisztenciára ható tétje is volt. A futballisták egy vereséggel bevételüket kockáztatták, így a vesztesre álló csapatok játékosai sokszor elvesztették a fejüket s durvaságra ragadtatták magukat. Másrészt több botrány kapcsán arról számoltak be a lapok, hogy a drukkerék fogadásokat kötöttek a meccsre, és ha azt látták, hogy csapatuk vereséget szenved, az ellenfélen vagy a bírón akartak bosszút állni.

Az erőszaknak kedvező társadalmi klímát a háború és a forradalmak is jelentősen befolyásolták. Az első világháború után a rendbontások résztvevői között minden bizonnyal sokan voltak olyanok, akik harcoltak a háborúban, és a fronton kiélhették azokat az erőszakos késztetéseiket, amelyeket békeidőben a civilizációs normák kordában tartottak. A háború kísérőjelenségei – az önuralom hiánya, a feszélyezettség-

küszöb átlépése, az affektusok szabad kiélése – a civilizált viselkedési normák erejét csökkentették.

A korszak egyébként is telítve volt erőszakkal. Némileg leegyszerűsítve,

Fehérvároft.

— Hogyan, hiszen kollega úr sem szokott botot hordani?

— Ja, kérem én is a meccsre megyek.

Az FTC–MTK mérkőzés közönsége az FTC Üllői úti stadionjában, 1913

a futballpályákon is az folyt, ami a hétköznapiakban. A balról és jobbról egyaránt jelentkező erőszak nem maradt hatástalan a pályák névtelen harcosainak cselekedeteire. Nem meglepő az sem, hogy számos incidensnek volt ekkoriban antiszemita háttere. Nem ez volt ugyan a rendbontások fő mozgatórugója, de bizonyos csapatok – mint például a MAC, a rákospalotai URAK, a debreceni DEAC – meccseiről szóló tudósításokban rendre beszámoltak zsidóellenes provokációkról.

Am a durvaságnak teret adó álamtársaság és a normahiányos társadalmi klíma ellenére az erőszakos szenvedélyeket aligha lehetett volna olyan szabadon kiélni, ha kellő erővel léptek volna fel a rendbontókkal szemben. Az erőszakot azonban senki sem kontrollálta megfelelően. A labdarúgó-szövetség tehetetlen volt, nem rendelkezett megfelelő eszközökkel, hogy megelőzze a rendbontásokat. Bár 1918-ban Dietz Károly, Budapest rendőrfőkapitánya (az 1938-ban világbajnoki ezüst-

érmes magyar válogatott szövetségi kapitánya) felvetette, hogy „bizonyos körülmények és események szükségessé tehetik a rendőrség közbelépését a pályákon lejátszódó botrányok megakadályozására”, a rendőrség komolyabb beavatkozására még évekig kellett várni.

KI CSINÁL RENDET?

1918 végétől eleinte a kültelki pályákon durvultak el a futballmeccsek, később viszont egyre gyakrabban szóltak a híradások élvonalbeli találkozókra történt rendbontásokról. 1921 tavaszán még csak két jelentősebb incidens történt, szeptembertől viszont jóformán minden élvonalbeli fordulóra jutott valamilyen komolyabb botrány.

Ami 1921 őszén történt, azt tekinthetjük az általános „rendteremtés”, az ország konszolidációja részének. Szeptember 27-én a Belügyminisztérium körrendeletet adott ki a törvényhatóságok számára „A football-mérkőzése-

ken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében”. A rendelet az egyesületek felelősségévé tette, hogy játékosaikat a „leggondosabban válogassák meg”, akik ennek nem tesznek eleget, azokat a belügyminiszter „alapszabály-ellenesnek fogja tekinteni”.

Az MLSZ számára a rendelet előírta, hogy utasítsa a bírákat a durván játszó labdarúgók azonnali kiállítására. Nagy vihart kavart azonban a rendelet azon passzusa, amely a rendőrt a mérkőzés bírójá fölé helyezte: „A mérkőzéseket vezető bíró köteles a mérkőzésre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait minden ellenkezés nélkül pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni.” A BM-rendelettel párhuzamosan a Budapesti Rendőr-főkapitányság átiratot intézett az MLSZ-hez, melynek lényegi mondanivalója megegyezett a belügyminiszteri rendelettel.

A szövetség vezetői elfogadták, hogy az egyesületeknek minden nyilvános futballmérkőzésre előzetes engedélyt kell kérniük a rendőrségtől. Ennek a rendelkezésnek ugyanis az volt a célja, hogy a rendőrségnek módja legyen kar-

hatalom kiküldéséről hivatalból intézkedni. Az MLSZ azonban úgy vélte, a rendbontásokért elsősorban a közönség a felelős, ezért kérte, hogy polgári ruhás rendőröket küldjenek a nézők közé, akik megfékezhetnék a „durva és sértően hangos rendbontó egyéneket”. Tiltakozott viszont az ellen, hogy a rendőrség beleavatkozzon a játékba, utasításokat adjon a bírónak, és megszüntethesse a mérkőzéseket, ugyanis „perdöntő szándékosság megállapítására egyedül a mérkőzést vezető és a szövetség részéről kiküldött játékbíró lehet hivatott”.

KITILTOTT DRUKKEREK

A rendőrség és a belügyminiszter intézkedéseinek nem volt jelentős fogantatja. A *Nemzeti Sport* 1921. október 10-én szalagcímben hozta a hétfői forduló termését: *Rendőri beavatkozás az UTE-BTC meccsen. – A löversenyteren is volt botrány. Két Erzsébetfalvai Törekvés játékost igazoltatott a rendőrség. – Verekedésbe fúlt a TLK-FIAK mérkőzés. Véresre verték a FIAK játékosait.* Egy hét elteltével ismét az első osztályban, az MTK-BTC mérkőzésen volt botrány, egy olyan meccsen, ami

Botrány a Megyeri úton, az Újpest-Ausztria Közép-európai Kupa-mérkőzésen, 1936

korábban a legbékésebbek közé tartozott. „A nézők soraiban hangos szidalmak röpködtek a bíró ellen, akit a levonuló játékosok öveztek körül, hogy esetleges inzultusoktól megóvják. Mégis, amint a közönség sorfala közt vonultak a bíróval a játékosok, nemcsak dörgő pfuj hangzott fel, de néhány bot is felemelkedett s Ivancsics bírót meg is ütötték!” – írta a *Nemzeti Sport*.

November közepén ismét a BTC találkozóján jegyezték fel egy incidenst, ezúttal sajátos szereposztásban: az egyik játékos támadt rá az őt folyamatosan provokáló nézőkre. Két hét múlva a harmadosztályban, az I. ker. Rákospalotai AC találkozó után is a játékosok voltak főszereplők, de ezúttal nemcsak a nézőtéren verekedtek, hanem az ellenfél öltözőjében is. Az őszi utolsó fordulóban az 1., 2., 3. osztályban 36 mérkőzésen 33 játékost állítottak ki. Az egyik mérkőzésen hat, négy mérkőzésen pedig öt kiállítás volt. A statisztikát közlő *Sportlap* levonta a konzekvenciákat: „Befejezéséhez közeledik az őszi szezon, és a temperamentum-túltengésben szenvedő játékosok sietnek magukat még a téli pihenő előtt kitombolni. [...] A futball fékezhetetlen Rózsa Sándorai vígan folytatják tovább üzelmeiket.”

A fordulóban a legsúlyosabb incidens a Hungária körúton, az MTK–KAC mérkőzés után történt. A vendég kispestiek 1:0-s vezetésénél, a lefújás előtt egy perccel szabadrúgáshoz ju-

Az Üllői úti pályán a közönséget figyelmeztetik a sportszerű szurkolásra, 1931. április 8. (fent) Karikatúra. *Sporthírlap*, 1938. október 30. (lent)

AZ UTCÁRA SZORÍTOTT ERŐSZAK

A rendőrség hathatós fellépésének köszönhetően az 1920-as évek második felétől látványosan csökkent a futballerőszak. Az incidensek lényegében eltűntek az élvonalbeli csapatok pályáiról, a szurkolói támadások kikerültek a stadionok környékére, és sokszor kísérleti szakaszban maradtak. A rendbontásokról szóló tudósítások így gyakran arról szóltak, hogy hány rendőrből állt az a kordon, amely a kövekkel felfegyverzett, bíróra váró, tettere kész tömeget visszazorította.

Jelentősebb atrocitások főként a vidéki nagyvárosokban fordultak elő, a fővárosi klubok debreceni, miskolci, szegedi, szombathelyi fellépéseit gyakran kísérték indulatok. Az 1932. június 12-én Debrecenben rendezett Bocskai-III. ker. FC mérkőzésről beszámoló *Nemzeti Sport* cikke valóságos csata képét festi elének.

„A Bocskai-III. ker. FC mérkőzés után a mérkőzésről távozó Boronkay bírót és a III. ker. FC csapatát a közönség éretlenebb része súlyos támadásban részesítette. Boronkay bírót a mérkőzés után felöltöztet és taxit keresett, hogy az állomásra hajtson. Már a taxisok közül egyik se akarta vállalni a fuvar, mert a sofőrök látták a fenyegetően gyülekező rajokat és féltették ablakaikat a közáportól. Végül is az itt vendégszereplő Salamon Béla protezsálta be Boronkayt az egyik taxiba, amelyeknek

lépcsőjére egy rendőr is felállt. Ez sem segített azonban, mert mihelyt megindult a kocsi, nyomban nekizúdult a közápor is. Boronkay előrántotta revolverét, majd még egy rendőr ugrott a kocsi másik lépcsőjére. Végül is csak az segítette, hogy a sofőr teljes sebességgel kirohant a tömegeből. A bírót után jöttek a III. ker. FC játékosainak kocsijai. Ezeket is hiába állott jobbról balról két rendőr, szitkok zuhataga és közápor zúdult ezekre az autókra is. A pályától fél kilométernyire egy idegen kocsiiban ülők támadtak rá az egyik autóra, amelyben óbudai játékosok ültek. A támadás rövidesen közelharcban kulminált, végül a taxi sofőrje rávezette az autót a kocsira és így sikerült elmenekülnie. Közben a repülő kövektől több óbudai játékos meg is sebesült. Beretvás és Győri vérző homlokokkal szállt ki a városban a taxiból.”

AMIKOR AZ URAK NEM VOLTAK URAK

Az 1902-ben alapított Újpest-rákospalotai Atletikai Klub (URAK) otthona már az 1910-es években is az egyik legrosszszababb hírű kültelki pálya volt. A *Sporthírlap* 1911-ben *A rákospalotai harctérről* című vezércikkben mutatta be az URAK közönségét. „*Kilenc órákor rendszerint minden eseménye a vasárnapnak együtt van már, s megkezdődik a revízió, nem maradt-e mégis ki valami? Erre a kérdésre hirtelen a rákospalotai pálya jut mindenkinek az eszébe. [...] Mert azzal tisztában van már mindenki, hogy ami kilenc óra után a Mező utcai pályáról jön, az nem sporthír, nem is versenyeredmény, hanem harctéri tudósítás.*”

A csapat hamarosan új otthonba, a rákospalotai erdőbe költözött, de az új pályán sem lohadt le a palotai szurkolók harci kedve, majd a Tanácsköztársaság bukása után az ő nevéhez fűződött az első antiszemita incidensek egyike. 1919 októberében a cionista VAC vendégeskedett Rákospalotán, a találkozó után Fiedler Konrád bíró nyilatkozott: „Az URAK közönsége az egész játékidő alatt a legdurvább kifejezésekkel illette a VAC játékosait. Wesselák, az URAK többszörösen kitiltott, izgága játékosa a nézőtérre tüzelte az embereket. »Előre, ébredő csatársor! Ma pogrom lesz!« kiáltással vadította a kedélyeket. A mérkőzés végeztével az URAK közönsége a kijárat körül husángokkal felfegyverkezve foglalt állást.”

Balassa Jenő, a VAC intézője „elmondotta, hogy Braunt, a csapat középfedeztét már a mérkőzés alatt egy taccsdobás alkalmával szemközt köpték, a pályáról lejövet pedig az öltözőig ütlegettek. De ez csak bevezetés volt. A mérkőzés után, amidőn a pályát a VAC közönsége el akarta hagyni, a kijáratoknál botokkal felfegyverkezett URAK-tagok várták őket és a keresztlevelüket követelték. [...] Dr. Jakobovics fejét több helyen bevették, Rónát ott ütötték, ahol hozzáfértek. A támadókat az URAK egyik tagja vezette, akit Balassa régebről ismer a szövetségből, de a nevére nem emlékezett. A véresre vert VAC-tagok visszaszaladtak be a pályára, ahol az URAK tagjai mosolyogva nézték a történeteket. Az ugyanazon napon megtartott káposztásmegyéri löversenyről odavetődő Futót, a III. ker. TVE volt középfedeztét, akinek mülába van, a megvadult csőcselék szintén VAC-tagnak nézte, megtámadta és bántalmazta.”

„A mérkőzésen kiállítottam: 1. Berczel György (SZNSE) játékost azért, mert egy összecsapás alkalmával ellenfelét ököllel szándékosan arcúütötte. 2. Füzér Ferenc (SZNSE) játékost, aki előzetes figyelmeztetés dacára ellenfele hasába szándékosan beletalpalt. 3. Izsák Istvánt (SZNSE), aki az ellenfél második gólja után oldalról torkonragadott, fojtogatott és mellemről a bőrt leharapta. Veszedélyes helyzetemben öltözőmben kerestem menedéket, miután előzően a mérkőzést megszüntettem.

Jelentem, hogy Izsák öltözőm oldalát, mialatt öltözőköttem, betörte, ököllel fenyegetett, többször leköpött, letegezett és csirkéfogó gazembernek, továbbá zsidóbérencnek nevezett. Öltözőkötés közben egy néző, akit személyesen ismerek, nevét azonban nem tudom, öltözőm ablakát fessegette abból a célból, hogy engem meg-

BÍRÓVERÉS, 1927

Az erőszakos cselekményeket többnyire a korabeli sajtóból ismerhetjük, néhány esetben a lapok az atrocitásokat elszenvedő bírók jelentéseit is közzölték. Az 1927 szeptemberében játszott Szentlőrinci NSE-KEAC amatőr harmadosztályú mérkőzésen történt súlyos rendbontásról beszámoló *Sporthírlap* Brünner Nándor bíró jelentését is ismertette.

támadjon. Ugyanakkor a klub állítólag Barabás nevű elnökének vezetésével a tömeg megrohanta az öltözőt. Barabás agyonveréssel, meggyilkolással fenyegetett, a közönséget pedig ellenem lázította.

Amidőn a pályát elhagyva a villamoshoz igyekeztem, csak a kivont karddal és töltött revolverrel védekező négy rendőr és néhány fegyőr kíséretében tudtam a Barabás által ellenem vezetett tömeg inzultálásai elől megmenekülni. A rendőrök az Üllői úti laktanyáig kísérték. Tudomásomra jutott, hogy a Szentlőrinci NSE a

győzelmet lefogadta 50 liter borba, azonkívül nagyobb összegre s minthogy veregségükért engem okoltak, ily módon vélték rajtam bosszút állani.”

A Bírói Testület a mérkőzés után ki mondta, hogy az SZNSE pályájára bírót további intézkedésig nem küld, a Budapesti Labdarúgók Alsóvárosi Szövetsége pedig a pályát ideiglenesen bezáratta. Később a labdarúgó-szövetség fegyelmi bizottsága Izsák Istvánt örökre eltiltotta, Barabás László ügyvezető alelnököt egyévi kizárással büntették.

FUTBALLSZTÁR RÁCS MÖGÖTT

Az 1890-ben született Kertész II Vilmos 47 alkalommal szerepelt a válogatottban, kilenc bajnoki aranyat és négy Magyar Kupát nyert az MTK-val. Már játékos korában megnyitotta népszerű, jól jövedelmező sportszerárboltját, mely előbb a Nagymező utcában, később az Andrásy úton működött, a sportújságok olvasói éveken át találkozhattak hirdetéseivel.

vonat mellett. Ennek ellenére Soós Antal rendőrfelügyelő felszólította a számára teljesen ismeretlen Kertészt, hogy hagyja el a pálya szélét.

Kertész arra hivatkozott, hogy ő az edző, de a rendőr ezzel nem foglalkozott, átkísérte a tribünhöz. Kertész közben sértegette Soóst, aki ezért felszólította, hogy igazolja magát. „Maga részeg, paraszt, dísznő!” – hangzott az ingerült válasz, majd elmondta, hogy ő Kertész II, s üzlete van az Andrásy úton. Soósnak ez kevés volt, és a rendőrkapitányhoz akarta kísérni az edzőt, mire az először gyomron vágta, azután öklével kétszer egymás után „az orrára sújtott” úgy, hogy a rendőr „orrán, száján eleredt a vér és a pálya földjére esett”.

Kertészt előállították a főkapitányságra, és őrizetbe vették. Természetesen a szélsőjobb oldali sajtó számára igazi csemegét jelentett az ügy, a Szózat például *Izomzsido és hatóság* című hírdőben Kertész származását kiemelve kelt ki ellene, meg sem említve, hogy az egyik legismertebb válogatott labdarúgó egyébként jogszerűen tartózkodott az oldalvonal mellett.

„Kertész-Kohn Vilmos azok közé a sporttitanok közé tartozott, akiket Budapest verítékelt ki magából. Egyetlen jogcíme ahhoz, hogy észre vegyék és hogy országos hírűvé fejlődjék, az, hogy véletlenül fejlettebb és nagyobb izommennyiség állott rendelkezésére abból a célból, hogy egy bőrrel behúzott gummi galacsint bizonyos fix pontokra továbbítsa. [...] Nincsen városa a világnak, ahol az izom jogcímén valaki olyan hamar hírré vergődött volna, mint ezek a driblázó, foultoló és passzoló izomfenomének, akik úgy mellékesen sportban való kiválóságukat részben rejtett professzionizmus, részben pe-

dig egyéb melléktermékek útján hasznosítani is tudták.

Nem vetjük szemére az öreg sportfenoménnek azt, hogy világhírű, azt sem, hogy intenzíven érzi saját világhírét, de azt már igenis kifogásoljuk, hogy e világhírt húszezer ember szemeláttára egy kötelességét teljesítő rendőrön gyakorolja. Aztán meg bizonyos faji vonatkozások is belejátszanak az ügybe, valahogyan kellemtelenül érint bennünket az a tény, hogy egy izomzsido egy keresztény rendőrt inzultálni merjen. [...]

Kertész-Kohn úr nagyranövésztésében és bátorságának feltrágyázásában feltétlenül oroszlánrész illeti meg a forradalmi sajtót, amely nem szűnik meg himnusokat nyögni azokról az urakról, akiknek lábikrái és agyvelősejtjei bizonyos díszharmóniában fejlődtek a ruganyizmok javára s az agyvelősejtek rováására. Ez a sajtó csinált nagy férfiút néhány ruganyjordanból [sic!], aki most európai híresség kön-

ját, hogy fertőtlenítsék, és egy rongyos darócruhába bújtatták. Az első napokban nem engedték meg, hogy önmagát élelmezze és a családja kosztot vigyen neki, rabkosztra fogták.”

Pártfogói jelentős kauciót ajánlottak szabadlábra helyezésért, ám a Vádtanács ezt elutasította, arra is hivatkozva, hogy hasonló bűncselekmény miatt felfüggesztett ítélet alatt áll. Végül az Ítéletábla hatvanmillió korona óvadék ellenében helyezte szabadlábra. A 47-szeres válogatott, kilencszeres bajnok labdarúgó három hetet töltött előzetes le tartóztatásban.

A kalauz- majd a rendőrverés ügyére 1926 őszén került pont. A Terézváros-Ékszerész találkozón történt incidensben a Budapesti Büntetőtörvényszék Kertész Vilmost hatósági közeg elleni erőszak vétségében bűnösnek mondta ki, egymillió korona pénz- és háromheti fogházbüntetésre ítélte – utóbbit a vizsgálati fogsággal kitöltöttnek vette. Néhány nappal később pedig a Királyi

Ítéletábla a villamoskalauz elleni támadás kapcsán kirótt határheti fogházbüntetés ötmillió korona pénzbüntetésre módosította.

tőségében még rendőrt is megmer pofozni.”

Másnap Kertészt hetvenrab társaságában szállították át a Markó utcából a rossz hírű pestvidéki törvényszéki fogházba. Itt kereste fel ügyvédje, aki „megütközéssel látta, hogy úgy bántak el védencével, aki amellet, hogy közismert futballtréner, fővárosi kereskedő is, mintha egy szokásos elítélt bűnöző lenne. A fogházban nagy fekete, fölfelé fésült haját egy milliméteres géppel kopaszra nyírták, levették róla négymillió korona értékű ruhá-

Kertész jellemvonásairól keveset tudunk, ám egy 1923 augusztusában történt afférja valószínűsíti, hogy igazsága mellett kiállt, vehemens ember lehetett. Egy bankett után Kertész több MTK-játékos társaságában villamosra szállt, felmutatott átszállójegyet azonban – mivel olyan megállóban szállt fel, amelyet átszállásra nem lehetett volna igénybe venni – a kalauz nem fogadta el, és blicceléssel gyanúsította meg. „Bliccel az öregapja, maga szemtelen paraszt!” – vágott vissza Kertész. Szópárbajba keveredtek, Kertész szerint az ellenőr megragadta a karját, és le akarta ráncigálni a villamosról, a kalauz azonban azt állította, hogy Kertész mellet vágta őt, és lelökte a kocsirol. A kalauz állítását két rendőr is megerősítette, akik szemtanúi voltak az esetnek, így 1924 tavaszán a bíróság hatheti fogházra ítélte a labdarúgót, büntetését azonban felfüggesztették.

Egy évvel később, immár az Ékszerész edzőjeként ismét rendőrségi ügye támadt, szintén az önérzete lett a veszte. 1925. március 22-én három mérkőzést rendeztek az MTK Hungária körüti pályáján, elsőként a másodosztályú bajnokság rangadóján, a tabella első két helyén álló Terézvárosi TC és az Ékszerész csapata lépett pályára. A 0:0-ás döntetlennel végződött találkozóról nem az izgalmas játék miatt cikkeztek a lapok.

Kertész már az első féldőben izgatottan viselkedett, a szünetben összeszólkalkozott Salamon Bélával, a népszerű színésszel, azzal vádolva meg egykori csapata, az MTK törzsszurkolóját, hogy a mérkőzés bíróját befolyásolni akarja az Ékszerészek ellen. A második féldőben az oldalvonal mellett állt, amit észrevett az ügyeletes rendőr. A szabályok meglehetősen ellentmondásosan szabályozták, hogy az edző hogyan közelítheti meg a pályát, mindenesetre a bírósági tárgyaláson Horváth András rendőrkapitány Kertész mellett vallott, azt állította, hogy jogosan tartózkodott az oldal-

A futballpályákra esetről-esetre kivezényelt rendőri kirendeltség esetleges intézkedéseinek irányítására a következőket rendelem el:

1. Az egyes mérkőzésekre kivezényelt rendőrtisztviselő, tisztviselő hiányában pedig a kivezényelt rendőrfelügyelő, vagy annak hiányában a kivezényelt altiszt a mérkőzés megkezdése előtt a pályavezetőséggel tartozik érintkezésbe lépni a rendfőntartás és a kirendeltség elhelyezésének megbeszélésére.
2. A játék menetébe a rendőri kirendeltség csak akkor avatkozzék bele, ha a mérkőzés vezetésével megbízott bírótól erre felszólítást kap, vagy pedig oly tettelegességet tapasztal, melynek megakadályozására vagy teljes megszüntetésére a bíró képtelen.
3. Minden egyes helyen az MLSZ-nek bejelentett rendezők segítkeznek a rend főntartásában, akik a gomblyukban viselendő rendezői jelvénnel vannak ellátva, azonkívül a pályavezetőség által kiállított igazolvánnyal bírnak.
4. Magán a pályán a huszonnégy játékoson, egy bírón, két határbíron kívül más nem tartózkodhat. A pálya közelében a játékot vezető bíró engedélyével legfeljebb csak az érdekelt egyesületek orvosai, intézői, trénerai tartózkodhatnak, ha ennek szüksége fölmerül.
5. A pályákon botrányt okozó, sértő kifejezéseket használó vagy pedig durva játékra uszító egyéneket a rendezőség, játékbírák vagy pedig az MLSZ igazolvánnyal ellátott funkcionáriusai felszólítására

az oda kivezényelt közegek kötelesek leigazoltatni, illetőleg szabályszerű igazoltatásuknál a szokásos módon eljárni.

6. Az egyes mérkőzések után a közönség tartozik a nézőteret elhagyni. Ebből az alkalomból különös figyelem fordítandó arra, hogy a nézőközönség be ne hatoljon a játéktérre. Nagy súly helyezendő még arra is, különösen a kültelki pályákon, hogy a pályákat elhagyó nézőközönség azon célból, hogy a bírakat vagy a játékosokat inzultálja, nagyobb tömegekbe ne csoportosuljon.
7. A játék vége előtt a játéktérről az öltöző irányába bevonuló bírák és játékosok részére az út megfelelően biztosítandó. Ugyanez eljárás követendő akkor is, amikor a bíró által bármely oknál fogva kiállított játékos az öltözőbe távozik.
8. A nagyobb mérkőzésekre kivezényelt detektívek a nézőközönség között a lehetőség szerint úgy osztandók szét, hogy minden egyes detektívre egyforma nagyságú megfigyelő körzet essék.
9. Az egyes pályák befogadóképessége tekintetében később fogok intézkedni.
10. Az itt fel nem sorolt minden más rendőri beavatkozást igénylő esetben a fennálló szabályok az irányadók.

Marinovich Jenő dr.
főkapitány-helyettes

tott az MTK, a lövés a büntetőterületen belül egy kispesti karját érte, a bíró 11-est ítél, amit az MTK értékesített. Az elúszott győzelemért a kispesti

szurkolók a bírón akartak elégtételt venni. Schissler József, miután lefújta a meccset, „indult az öltözőbe, és miközben a pálya közepén tartott, az állóhely közönsége már szintén betört a pályára és egy pillanat alatt körülfogta. És ekkor az elülső kijárat felé igyekezett, ahelyett, hogy az öltöző felé tartott volna, ahol a rendőrség készenlétbe he-

lyezkedett. Így módja volt a csőcseléknek reátámadni és ütlegetni, amire a rendőrség kivont karddal sietett segítségére és a nagy tumultusban az öltöző felé igyekezett utat törni. Egyik brutális csirkefogót épp abban a pillanatban sikerült ártalmatlanná tenni, amikor nyitott bicskával akart a bírónak menni. [...] Így csak pár rúgás és boxerütés

Budapest–Berlin városok közötti labdarúgó-mérkőzés az Üllői úti FTC-pályán, 1914

árán szabadult, amelyek azonban szintén olyan súlyosak voltak, hogy a kabinban eszméletlenül esett össze és az MTK orvosának kellett magához téríteni.”

A hatóság őszi intézkedései azért sem vezethettek eredményre, mert elsősorban a játékosokat akarták megfékezni, de az MTK–KAC mérkőzésen történekből is látható, hogy a rendbontók tekintélyes hányada nem a labdarúgók, hanem a nézők közül került ki. Egyébként is sok incidensről jegyezték fel, hogy a „klubsovén” közönség tüzeli fel a labdarúgókat. Újra az első osztályban történt súlyos rendbontás, ráadásul bicska és boxer is előkerült, így a budapesti rendőrkapitányság még szigorúbban lépett fel az erőszak ellen. Egyetlen eszközük maradt: a nézők teljes kitiltása.

Az első hírek még arról szóltak, hogy a rendőrség fél évig semmilyen nyilvános labdarúgó-mérkőzést nem fog engedélyezni a fővárosban. Az élvonalban egyébként is befejeződtek a küzdelmek, az MLSZ kérésére az alsóbb osztályokban még lejátszhatták az utolsó fordulót, de a mérkőzéseket a rendőrség csak úgy engedélyezte, ha azokat zárt kapuk mögött tartják meg. Januárban a csapatok zárt kapus mérkőzéseken kezdhették meg felkészülésüket a tavaszi szezonra, és nem tudták, mikor engedhetnek be újra nézőket a lelátókra. Jelentős bevételkieséstől tarthattak, különösen a két nagy pályatulajdonos, az FTC és az MTK számára volt fontos a tilalom feloldása. Állítólag az MTK vezetői győzték meg a

rendőrséget, s a főkapitányság 1922. február 12-re engedélyezte, hogy a mérkőzéseket ismét közönség előtt tarthassák meg.

ÁLLANDÓ RENDŐRI JELENLÉT

A nézőket tehát szűk két hónapra tiltották ki a lelátókról, s ettől kezdve a rendőrség központi szerepet játszott abban, hogy a futballpályák rendezett terekké váljanak. Még a tilalom feloldása előtt ankétot szerveztek a Belügyminisztériumban, a minisztérium, a rendőrség és az MLSZ részvételével. Az MLSZ vállalta, hogy a bajnoki fordulót megelőzően jelzi a rendőrségnek, milyen mérkőzéseket rendeznek, s ezek közül melyek azok, amelyek „különleges figyelmet igényelnek”. A klubok számára előírták, hogy karszalagos rendezőgárdát szervezzenek. A rendőrség pedig ígéretet tett arra, hogy a meccseken „detektíveket helyeznek el a közönség soraiban, akik izgató, provokáló és sértő kiabálások elkövetőit azonnal igazoltatni fogják”.

A mérkőzéseken szolgálatot teljesítő rendőrök tevékenységét az 1922 márciusában kiadott főkapitányi napi-parancs szabályozta. A rendőrség álláspontja ekkorra sokat finomodott: „A játék menetébe a rendőri kirendeltség csak akkor avatkozzék bele, ha a mérkőzés vezetésével megbízott bírótól erre felszólítást kap, vagy pedig oly tettlegeséget tapasztal, melynek megakadályo-

Zsák Károly a Budai 11 kapusa ment a MAC támadói elől, 1920. március 1.

zására vagy teljes megszüntetésére a bíró képtelen.” Míg az 1921. szeptemberi miniszteri rendelet a bírót kötelezte, hogy kövesse az ügyeletes rendőr utasításait, ezúttal már a bíró kérhetett a rendőrtől segítséget.

A rendőrök állandó szereplői lettek a futballmérkőzéseknek. Az élvonalbeli találkozók legalább 15-20 rendőr ügyelt a rendre, a nagyobb rangadókat és a válogatott mérkőzéseket fokozottan biztosították, például 1925 októberében a magyar–spanyol mérkőzés 40 ezer nézőjére 245 rendőr vigyázott. Ilyen körülmények között alig nyílt lehetőség arra, hogy a szurkolók botrányt robbantsanak ki, hisz a karhatalom kemény eszközökkel tartott rendet. Gyakran kardlappal verték szét a renitenseket, de előfordult (például 1923-ban Erzsébetfalván), hogy figyelmeztető lövésekkel oszlatták szét a bíróra lincshangulatban váró drukkereket. Az 1920-as évek közepétől első osztályú mérkőzéseken már nem fordult elő, hogy a nézők berohanjanak a pályára. Az erőszak kiszorult a stadionból az utcára, de ott is egyre ritkábban fordultak elő verekedések. A legvérmesebb drukkereknek meg kellett elégedniük azzal, hogy a távozó ellenfelet vagy bírót megdobálják, bár a rendőrség sokszor már csírájában elfojtotta a támadást. ♦